

**LUUMÄEN KUNNAN YMPÄRISTÖNSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA
VUOSILLE 2024-2029**

1 VALVONTASUUNNITELMAN LAATIMINEN	3
2 YMPÄRISTÖOLOJEN	3
2.1 YLEISKUVAUS PILAANTUMISEN RISKEISTÄ	4
3 VALVOTTAVAT KOHTEET	4
3.1 LUVANVARAISET JA REKISTERÖITÄVÄT LAITOKSET	4
3.2 YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN MUKAAN ILMOITUSVELVOLLISET TOIMINNOT	5
3.3 YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN MUKAISET MUUT VALVONTAKOHTEET	5
3.4 VESILAIN VALVONTA KUNNISSA	5
3.5 JÄTELAIN VALVONTA KUNNISSA	6
3.6 MUU LAINSÄÄDÄNTÖ	6
4 KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT VALVONNAN VOIMAVARAT JA KEINOT	6
4.1 HENKILÖSTÖRESURSSIT JA VALVONNAN VOIMAVARAT	6
4.2 VIRANOMAISTEN VÄLINEN YHTEISTYÖ VALVONNASSA	6
5 RISKIARVIOINTI	7
6 VALVONTAOHJELMA	7
7 VALVONNAN TOTEUTTAMINEN	7
7.1 LUVANVARAISET JA REKISTERÖITÄVÄT LAITOKSET	7
7.2 YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN MUKAISTEN ILMOITUSTEN VALVONTA	8
7.3 TARKASTUS ONNETTOMUUS-, HAITTA- JA RIKKOMUSTILANTEISSA	9
7.4 RAPORTTIEN SEKÄ SUUNNITELMIEN JA SELVITYSTEN TARKASTAMINEN JA HYVÄKSYMINEEN	9
7.5 TARKASTUSTEN MAKSULLISUUS	9

1 Valvontasuunnitelman laatiminen

Ympäristönsuojelulain (YSL 572/2014) 168 §:n mukaan valtion valvontaviranomaisen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen ympäristönsuojelulain mukaista säännöllistä valvontaa varten suunnitelma (valvontasuunnitelma). Valvontasuunnitelmassa on oltava tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista valvonnan voimavaroista ja keinoista. Suunnitelmassa kuvataan tämän lisäksi valvonnan järjestäminen ja riskinarvioinnin perusteet sekä valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö.

Valtion valvontaviranomaisen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Valtion valvontaviranomaisen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta ohjelma (*valvontaohjelma*). Valvontaohjelmassa on oltava tiedot valvottavista kohteista ja niihin kohdistettavista säännöllisistä valvontatoimista. Valvontaohjelma on pidettävä ajan tasalla.

Valvontasuunnitelmassa valvonta on kohdistettu ympäristölupien lisäksi ympäristönsuojelun tietojärjestelmään merkittyihin/rekisteröityihin kohteisiin sekä muihin kohteisiin, jotka eivät sisälly kahteen ensimmäiseen luokkaan.

Ympäristölupien valvontasuunnitelman tavoitteena on ollut tehostaa kunnan valvonnassa olevien ympäristönsuojelulain (YSL 86/2014) mukaisten lupavelvollisten kohteiden valvontaa. Luvanvaraisille toiminnoille on haluttu toteuttaa säännölliset tarkastuskäynnit. Ennen valvontasuunnitelman laatimista tarkastuksia on suoritettu vain harvakseltaan ja valvonta on keskittynyt pääosin lupavalmisteluiden, valitusten tai muuten poikkeavien tilanteiden hoitamiseen. Tämä on päivitetty versio aiemmasta valvontasuunnitelmasta.

2 Ympäristöolot

Luumäki on Suomen kunta, joka sijaitsee Etelä-Karjalan maakunnassa. Kunnassa asuu 4 419 ihmistä, ja sen pinta-ala on 859,84 km², josta 109,76 km² on vesistöjä. Väestötiheys on 6,46 asukasta/km².

Luumäen kunnan taajamat Taavetti ja Jurvala sijaitsevat I Salpauselän harjualueella. Em. harjualueen pohjoispuolella sijaitsee puhdasvetinen Kivijärvi (pinta-ala n. 72 km²) ja eteläpuolella useita pienempiä järviä.

Harjulla maa-aines on soraa ja hiekkaa, pohjoisreunalla on myös moreenia. Pohjoisreunan aines on karkeampaa ja eteläreunassa on hienon aineksen välikerroksia. Luumäen eteläosa käsittää pääasiassa huonosti vettä johtavia maakerroksia. Kasvillisuus vaihtelee tervaleppäkorvista moreenirinteiden tuoreisiin kangasmetsiin ja harjualueiden mäntyvaltaisiin kuiviin kankaisiin.

Luumäellä vedenhankinta perustuu pohjaveteen. Vesilaitokset ja vesiosuuskunnat saavat raakavetensä pohjavedestä. Pohjavesialueet sijoittuvat Luumäen alueella pääosin Ensimmäiseen Salpausselkään ja siihen liittyviin sauma- ja harjumuodostumiin. Luumäen kunnan alueella I-luokan pohjavesialueita on 7 kpl: Taavetti, Uro, Rantsilanmäki, Heimala, Keijaskangas, Kaunistranta ja Laukuslahti. II-luokan pohjavesialueita on 12 kpl: Palanutkangas, Hautakangas, Pukinkangas, Kaurioharju, Tolpankangas, Häkäkangas, Kiionkangas, Somerharju, Tervahaudanmäki, Kurjenkangas, Metsonportti ja Pajari.

Luumäen läpi kulkee Ensimmäisellä Salpausselällä vt 6, vuorokautinen liikenne n. 11 000 ajoneuvoa, josta raskaan liikenteen osuus n. 25 %: a. Ensimmäisellä Salpausselällä on myös rautatie, maakaasuputkisto, voimajännitelinja ja epävirallinen moottorikelkkareitti.

2.1 Yleiskuvaus pilaantumisen riskeistä

Luumäellä maaperä on usein hyvin vettä läpäisevää. Maa-ainesten otto, maa- ja metsätalous, teollisuusalueet, tiesuolaus sekä vaarallisten aineiden kuljetukset, aiheuttavat vaaraa pinta- ja pohjavedelle sekä maaperälle. Mm. monet päätiet on rakennettu reunamuodostumien ja harjujen päälle. Lisäksi pilaantumisriskiä aiheuttavat mm. jakeluasemat, korjaamot, öljysäiliöt, päällysteasemat, viemärit ja jätevesien imeytys maahan.

Maaperän pilaantumista voi aiheutua, jos alueella on ollut esimerkiksi teollista toimintaa, maa-, ilma tai vesiliikennettä ja sitä palvelevia toimintoja, jätteiden käsittelyä, öljyjen tai kemikaalien varastointia ja kuljetusta, kaivostoimintaa tai ampumarata. Pilaantumisriskiä lisäävät erilaiset häiriö- ja erityistilanteet, jotka voivat aiheutua tulipaloista, sähkökatkoksista tai muista ennakoimattomista tilanteista. Onnettomuuden tai vahinkotapauksen vaikutukset ovat yleensä paikallisia. Laaja-alaisia ympäristöpäästöjä voi aiheutua esim. ilmaperäisen laskeuman seurauksena.

Lupamääräyksissä pyritään antamaan tarvittavat määräykset pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräykset koskevat mm. kemikaalien käyttöä ja varastointia sekä riskinhallintatarkoituksia (kuten suojarakenteita ja niiden valvontaa), pohjaveden tarkkailua ja maaperän ja pohjaveden pilaantuneisuuden ja puhdistustarpeen selvittämistä.

3 Valvottavat kohteet

3.1 Luvanvaraiset ja rekisteröitävät laitokset

Ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvia ympäristölupavelvollisia toimintoja on Luumäen kunnan alueella 23 kappaletta (tilanne 30.11.2013). Määrällisesti eniten ympäristölupavelvollisia kohteita on seuraavilla jakeluasemilla ja malmien ja mineraalien kaivaminen tai maaperän aineiden otto.

Ympäristönsuojelulain voimaantulon jälkeen annetun lain (113/2000) 7 §:n mukaisessa ympäristölupatarpeen arvioinnissa on katsottu, että Luumäen kunnan alueella ennen ympäristönsuojelulain voimaantuloa toimineen ampumaradan, moottoriurheiluradan ja pesulan ei ole tarvinnut toistaiseksi hakea ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa.

Energiantuotanto	3 kpl
Kemikaalien tai polttoaineiden varastointi	6 kpl
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän aineiden otto	6 kpl
Mineraalituotteiden valmistus	1 kpl
Eläinsuojat tai kalankasvatus	2 kpl
Jäte- ja vesihuolto	5 kpl
Muu toiminta	0 kpl

Yhteensä **23 kpl**

Taulukko 1. Luumäen kunnan alueella sijaitsevien ympäristölupavelvollisten valvontakohteiden lukumäärät toimialoittain. (kunnan toimivalta)

Tietyistä toiminnoista, joihin ei tarvita ympäristölupaa, on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ympäristönsuojelun tietojärjestelmään rekisteröintiä varten (YSL116 §). Rekisteröityjä toimintoja on tällä hetkellä 1 kpl (asfalttiasema) Luumäen kunnan alueella.

3.2 Ympäristönsuojelulain mukaan ilmoitusvelvolliset toiminnot

Erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta tai tapahtumasta on tehtävä ympäristönsuojelulain 118 § mukainen ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Ilmoitukset koskevat pääasiassa tilapäistä murskausta, louhintaa, rakentamista tai erilaisia ulkoilmatapahtumia. Ilmoitusten johdosta tehdään tarvittaessa tarkastus. Tarkastukset keskitetään toimintoihin, joiden päästöistä arvioidaan aiheutuvan haittaa.

Koeluonteisesta lyhytaikaisesta toiminnasta, jonka tarkoituksena on kokeilla uutta tekniikkaa, raaka- tai polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää tai puhdistuslaitetta taikka käsitellä jätettä laitos- tai ammattimaisesti vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun seikan selvittämiseksi on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 119 §). Koeluonteinen toiminta tarkastetaan ilmoitusta käsiteltäessä sekä toiminnan aikana.

Onnettomuudesta, tuotantohäiriöstä tai rakennelman tai laitteen purkamisen poikkeuksellisesta tilanteesta, josta aiheutuu tai uhkaa aiheutua päästöjä tai syntyy jätettä siten, että siitä voi aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa tai aiheutuu erityisiä toimia jätehuollossa, on ilmoitettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 120 §). Poikkeuksellisissa tilanteissa suoritetaan aina tarkastus.

3.3 Ympäristönsuojelulain mukaiset muut valvontakohteet

Ympäristöministeriö ehdottaa lievennyksiä haja-asutuksen jätevesien käsittelyä koskevaan sääntelyyn. Lakiehdotuksen mukaan kiinteistöjen jätevesijärjestelmä tulisi kunnostaa tiettyjen remonttien yhteydessä

Eläinsuojien valvonta koskee sekä ympäristölupavelvollisia eläinsuojia että sellaisia eläinsuojia, joiden katsottiin ympäristölupatarpeen arvioinnissa 2001–2002 täyttävän oleellisilta osilta uuden ympäristönsuojelulain mukaiset vaatimukset eikä niiden toistaiseksi tarvitse hakea ympäristölupaa. Lannan käsittelyn ja varastoinnin valvontaa toteutetaan myös ns. nitraattiasetuksen (1250/2014) mukaisesti.

3.4 Vesilain valvonta kunnissa

Vesilain valvontaviranomaisia ovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ELY-keskukset. Valvontaviranomaisten toimivalta on pääosin vesilaissa jakamatonta. Vesilailla säännellään lähinnä vesien käyttöä, vesistöön rakentamista, uittoa, maa- ja metsätalousmaan kuivatusta, vesistön järjestelyä ja pohjaveden ottamista.

Vesirakentamisen ilmoituksia tulee vuosittain 10–20 kpl. Tarkastuksia kohteisiin tehdään n. 10 kpl vuosittain. Yleisin tapaus on oman rannan ruoppaus, jonka tavoitteena on virkistyskäyttömahdollisuuksien parantaminen.

Vesilain mukaisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ojitusta koskevat erimielisyydet, jotka eivät edellytä lupaa eikä niitä käsitellä ojitustoimituksessa. Edellytyksenä on, että erimielisyydet koskevat ojan tekemistä toisen maalle tai toisen yksityisen tien poikki, ojan suunnan muuttamista, veden johtamisesta toisen maalla olevaan ojaan tai puroon tai muu vastaava syy. Ojitusta koskevat asiat tulevat kunnan ympäristönsuojeluviranomaiseen vireille yleensä asianosaisten kirjallisesta vireillepanosta.

3.5 Jätelain valvonta kunnissa

Jätteen ammattimaisesta keräyksestä on jätelain (646/2011) mukaan tehtävä ilmoitus jätehuoltorekisteriin

merkitsemistä varten kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Lisäksi ympäristöluvanvaraisen jätteen käsittelytoiminnan harjoittajan tulee esittää lupaviranomaiselle suunnitelma jätteen käsittelyn seurannan ja tarkkailun järjestämiseksi. Jätelain mukaiseen valvontaan kuuluu keräystoiminnan lisäksi mm. roskaantumisen ehkäiseminen ja jätehuollon asianmukaisen järjestämisen valvonta. Jätehuoltomääräysten ja jätelain mukaista valvontaa suoritetaan pääsääntöisesti kuntalaisten ilmoitusten perusteella. Jätelain perusteella voidaan antaa ei-luvanvaraista toimintaa koskeva yksittäinen määräys. Määräys voidaan antaa roskaantumisen ehkäisemiseksi tai jätehuollon asianmukaisuuden varmistamiseksi. Viranomaisen on valvottava annettua määräystä. Valvontatarve määritetään tapauskohtaisesti.

Jätehuollon järjestämisessä, jätteistä terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran ja haitan ehkäisemisessä sekä jätehuollon valvonnassa on sen lisäksi, mitä muualla on säädetty tai määrätty, noudatettava yleisiä jätehuoltomääräyksiä. Jätehuoltomääräysten valvonnassa valvontakohteita ovat mm. jätteiden keräys ja lajittelu, jätteiden kuljetus, jätteiden kompostointi sekä vaarallisten jätteiden keräys.

3.6 Pilaantuneen maaperän ja pohjaveden kohteet

Luumäen kunnan alueella on Matti-rekisterissä 73 kpl pilaantuneisiin maa-alueisiin liittyviä kohteita. Vuosittain tapahtuu lisäksi useita onnettomuuksia esim. polttonestesäiliöiden vuotamisia tai liikenneonnettomuuksia, joista aiheutuu maaperän, pohjaveden tai vesistön pilaantumista.

Ympäristötoimi tekee tarkastuksia kohteissa keskimäärin 10 kpl vuodessa. Määrä voi vuosittain vaihdella merkittävästi, mikäli esille tulee akuutteja tapauksia.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen huomioi kaikessa tekemässään valvonnassa maaperän ja pohjaveden pilaantumiseriskiä aiheuttavat toiminnot.

3.7 Maa-ainekohteet

Luumäellä on maa-ainesluvanvaraisia kohteita 15 kpl. Maa-ainelupien valvonta koostuu toiminnan valvonnasta sekä lopputarkastuksesta.

Maa-ainesten ottomääriä seurataan vuosittain Ely-keskuksen Notto-rekisteristä. Vuosittaiset valvontamaksut määräytyvät ottomäärien perusteella. Toiminnan aikaista valvontaa maastossa suoritetaan jatkuvasti muun ympäristönsuojelutyön ohessa. Mikäli maa-ainesten ottopaikalla havaitaan toiminnassa puutteita, niihin puututaan välittömästi.

3.8 Mara-asetuksen kohteet

Valtioneuvoston asetuksen eräiden jätteiden hyödyntämisestä maarakentamisessa eli ns. MARA-asetus 591/2006 mukaan tiettyjen tuhka- betoni- ja tiilimurskerakeiden hyödyntäminen maarakentamisessa voidaan tehdä ilman ympäristölupaa tekemällä siitä ilmoitus Ely-keskukselle.

Tässä asetuksessa tarkoitetun toiminnan valvontaviranomaisia ovat Ely-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Mara-ilmoituskohteita tulee kunnalle valvottavaksi 3–5 kpl vuodessa. Mara-kohteissa tehdään tarkastuksia erilliseen riskinarviointiin perustuen.

3.9 Nitraattiasetuksen mukainen patterointi-ilmoitus

Valtioneuvoston asetuksen maataloudesta peräisin olevien nitraattien vesiin pääsyn rajoittamisesta (1250/2014) mukainen patterointi-ilmoitus tulee tehdä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Viime vuosina on Luumäen kunnassa tehty patterointi-ilmoituksia 3–4 kpl vuosittain.

3.10 Vesihuoltolain valvontakohteet

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää hakemuksesta vapautuksen vesihuoltolain 10 ja 17 §:ssä tarkoitettua kiinteistön liittämismuutoksesta vesijohtoon, jätevesiviemäriin ja hulevesiviemäriin. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluu vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden vesihuoltoon ja haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyyn liittyviä valvontatehtäviä eräiden muiden valvontaviranomaisten ohella.

3.11 Luonnonsuojelulain mukainen valvonta

Kunnan lakisääteinen luonnonsuojelulain mukainen päätäntävaltaan kuuluva tehtävä on luonnonmuistomerkkien rauhoittaminen. Luonnonsuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tulee edistää luonnon- ja maisemasuojelua alueellaan.

Luonnonsuojelu ei koske vain luonnonsuojelulakia. Myös ympäristönsuojelulain yhtenä tavoitteena on turvata viihtyisä ja monimuotoinen ympäristö sekä edistää luonnonvarojen kestävästä käytöstä. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulee olla tietoinen kunnan alueella sijaitsevista luonnonsuojelualueista ja edistää omalla toiminnallaan em. alueiden luonnonsuojelua.

3.12 Vieraslajit

Kansallinen vieraslajistrategia on valtioneuvoston 15.3.2012 periaatepäätöksenä hyväksymä strategia, jonka tarkoituksena on ehkäistä haitallisten vieraslajien aiheuttamia haittoja ja riskejä Suomen luonnolle.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ottaa vastaan ilmoituksia esim. jättiputkista sekä jättibalsamista. Vieraslajien torjuntaa suoritetaan yhteistyössä teknisen toimen ja 4h-yhdistyksen kanssa.

3.13 Leirintäalueiden valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on kunnassa myös leirintäalueviranomainen. Uuden leirintäalueen perustamisesta tehdään ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Leirintäalueiden muuta valvontaa suoritetaan, mikäli tarvetta ilmenee.

3.14 Maasto –ja vesiliikennelain valvonta

Maastoliikennelain mukaan moottorikäyttöisillä ajoneuvoilla tapahtuvaan kilpailujen ja harjoitusten järjestämiseen maastossa on haettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lupa. Luvitettavia kilpailuja järjestetään Luumäellä keskimäärin kerran vuodessa.

Vesiliikennelain mukaan moottorikäyttöisillä vesikulkuneuvoilla suoritettavien kilpailujen tai harjoitusten järjestämiseen vesialueella on haettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lupa.

3.15 Valvonta onnettomuus-, haitta ja rikkomustilanteissa

Ympäristönsuojeluyksikköön tulee vuosittain n 100 kpl ilmoituksia, joiden mukaan erilaisista toiminnoista aiheutuu haittaa. Tällaisia ovat mm. yleisten ja yksityisten alueiden roskaantumisilmoitukset, jätehuollon puutteet, ilma, -melu-yms. päästöt, vesirakentamiseen liittyvät haitat ym.

3.16 Onnettomuustilanteiden ilmoitukset

Onnettomuustilanteet tulevat tietoon joko pelastusviranomaisten, toiminnanharjoittajien, kuntalaisten tai tiedotusvälineiden kautta.

Kemikaalionnettomuuksissa ympäristönsuojelun rooli on yleensä toimia tilanteessa asiantuntijana. Esim. öljyonnettomuuksissa alueellinen pelastuslaitos hoitaa ensitorjunnan ja kunta jälkitorjunnan. Ympäristönsuojelu selvittää mm. alueen talousvesikaivot, uhkat vesistölle, kiinteistön omistajien tietoja ym.

Ympäristölupapäätöksissä on usein annettu määräys onnettomuuksien ilmoittamisesta ympäristötoimeen. Pienemmistä esim. öljyvuodot, riittää merkintä työpäiväkirjaan, josta asia todetaan tarkastusten yhteydessä.

3.17 Muu kohdevalvonta

Edellä esitettyjen valvontakohteiden lisäksi on suuri määrä erilaisia toimintoja, joista voi aiheutua pilaantumisen vaaraa. Kohteiden laajuus ei kuitenkaan ylitä lupavelvollisuuskynnystä tai kynnystä toiminnan rekisteröintiin. Tällaisia kohteita ovat mm. pienet eläinsuojat, metalliteollisuus, elintarvikkeiden käsittely, ylijäämämaiden läjittäminen, polttoaineiden käsittely, autokorjaamot jne.

4 Käytettävissä olevat valvonnan voimavarat ja keinot

4.1 Henkilöstöresurssit ja valvonnan voimavarat

Ympäristönsuojeluyksiköllä on käytettävissä 1 henkilötyövuotta (htv). Erilaisiin hankkeisiin käytetään työajasta kuitenkin noin 50 %: a.

Ympäristönsuojelun ammatilliset resurssit virkanimikkeiden mukaan:
1 ympäristönsuojelusihteeri 1,0 htv

4.2 Viranomaisten välinen yhteistyö valvonnassa

Ympäristönsuojeluasetukset (713/2014) 39 §: n mukaan lupa- ja valvontaviranomaisten on oltava keskenään riittävässä yhteistyössä. Ympäristönsuojelulain mukaisia valvontaviranomaisia ovat ELYkeskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Ely-keskus on varannut kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle mahdollisuuden olla läsnä lupa- ja valvontatarkastuksissaan.

Jätelain 24 §:n mukaisia yleisiä valvontaviranomaisia ovat ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Vesilaisissa tarkoitettuina valvontaviranomaisina toimivat ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen vesilain 1 luvun 7 §:n nojalla. Valvontaviranomaisilla on rinnakkainen toimivalta valvonta-asioissa. Aluehallintoviraston ympäristöluvut – vastuualue käyttää vesilain mukaista hallintopakkoa, vaikkei muuten toimikaan ympäristönsuojelulain eikä vesilain mukaisena valvontaviranomaisena.

Roskaamis- ja rakennuspaikan käyttämiseen ympäristöä rumentavalla tavalla liittyvissä asioissa ympäristönsuojeluviranomainen suorittaa valvontaa yhdessä rakennusvalvonnan kanssa. Rakennusvalvonnan tehtäviin kuuluvat tapaukset, jotka liittyvät rakennusjärjestyksessä säädetyn rikkomiseen sekä kaavan vastaiseen toimintaan ja ympäristönsuojeluviranhaltija käsittelee jätelain tarkoittamat roskaamistapaukset.

Ympäristövahingon sattuessa yhteistyötä tehdään pelastuslaitoksen kanssa. Tällaisia tilanteita ovat

muun muassa öljy- ja kemikaalivahingot, tehdaspalot tai liikenneonnettomuudet. Pelastusviranomaisen aloittaa ensisijaisesti ympäristövahingon torjunnan. Ympäristöviranomaisen velvollisuus on tehdä maastotarkastus, arvioida vahinkotilanne ja tarvittavat toimenpiteet.

Valvontayhteistyötä Tukesin ja pelastuslaitoksen kanssa tehdään kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvonnassa sekä muussa kemikaalivalvonnassa. Lisäksi yhteistyötä tehdään liittyen öljysäiliöiden määräaikaistarkastuksiin.

5 Riskiarviointi

Ympäristönsuojelulain 168 §:n mukaisesti määräaikaistarkastusten tarkastuskohteet ja -tiheydet tulee perustua riskiarviointiin. Valvontakohteiden valvontaluokka voidaan määrittää riskinarvioinnin ja otannan yhdistelmänä tai tarkastettavat kohteet voidaan valikoida otannalla.

Valvontasuunnitelman riskinarviointi on suoritettu toimialakohtaisesti perustuen riskiperusteiseen otantaan. Toimialoittain on arvioitu keskeisimmät riskitekijät ja niiden vaikutukset. Nämä on kuvattu edellä kohdassa 2.1.

6 Valvontaohjelma

Valvontaohjelma on toteutettu otantamenettelyllä ja laitoskohtaisen riskiarvioinnin yhdistelmänä, jossa tarkastukset suoritetaan toimialakohtaisesti 3–5 vuoden välein arvioituna toimialakohtainen riski. Toimialakohtaisen riskinarvioinnin ulkopuolelle jää mm. sijaintiriskin huomioiminen. Valvontaohjelmassa valvottavat laitokset on jaettu kahteen luokkaan; kerran kolmessa vuodessa tarkastettavat ja kerran viidessä vuodessa tarkastettavat.

Kerran kolmessa vuodessa tarkastettavia kohteita ovat malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän aineiden otto. Viiden vuoden välein tarkastettavia kohteita ovat energian tuotanto, kemikaalien tai polttoaineiden varastointi, mineraalituotteiden valmistus, eläinsuojat tai kalankasvatus, jäte- ja vesihuolto ja muu toiminta.

7 Valvonnan toteuttaminen

Ympäristönsuojelulaissa tarkoitettulla valvonta- ja lupaviranomaisella tai sen määräämällä viranhaltijalla on oikeus valvontaa varten muun muassa saada tarpeellisia tietoja toiminnanharjoittajalta, kulkea toisen alueella, tehdä tarkastuksia, suorittaa mittauksia ja ottaa näytteitä, päästä paikkaan, jossa toimintaa harjoitetaan sekä tarkkailla toiminnan ympäristövaikutuksia (YSL 172 §).

Valvontatyö koostuu pääsääntöisesti tarkastusten suorittamisesta, raporttien tarkistamisesta, selvitysten ja suunnitelmien hyväksymisestä, projektiluonteisesta valvonnasta sekä valituksiin ja akuutteihin tilanteisiin reagoimisesta.

7.1 Luvanvaraiset ja rekisteröitävät laitokset

Ympäristönsuojeluviranomaisen rekisteröitävät toiminnat kuuluvat säännöllisen valvonnan piiriin. Rekisteröitävien laitoksien valvonta jakautuu toiminnan asetuksen mukaisuuden valvontaan, määräaikaistarkastuksiin ja toimitettujen seurantatietojen tarkastukseen.

Rekisteröintimenettelyssä viranomaisen tarkastaa, että toiminnanharjoittaja on toimittanut kaikki valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot. Rekisteröinti tehdään, kun kaikki asetuksen mukaiset selvitykset

on toimitettu. Rekisteröinti kirjataan, vaikka toiminta ei täyttäisi asetuksen vaatimuksia. Viranomaisen on käynnistettävä valvontamenettely heti, jos rekisteröintiä varten saamiensa selvitysten perusteella voidaan todeta, ettei toiminta ole asetuksen mukaista. Toiminta saatetaan asetuksen mukaiseksi käyttäen normaalia hallintopakkomenettelyä.

Määräaikaistarkastuksilla tai toiminnan seurantatiedoissa havaitut puutteet on myös käsiteltävä normaaleja valvontamenettelyjä hyödyntäen kehottamalla, määräämällä ja tehostamalla määräystä uhkasakolla. Ympäristönsuojelulain 174 §:n mukaan määräaikaistarkastuksessa ja muussa valvonnallisessa tarkastuksessa noudatetaan, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään. Tarkastuksessa asianosaisena, jota asia välittömästi koskee, pidetään tarkastuksen kohteena olevan toiminnan harjoittajaa tai muuta tarkastettavan kohteen, tuotteen, tilan tai alueen haltijaa.

Hallintolain mukaan viranomaisen on ilmoitettava tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista. Asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä ja kysymyksiä tarkastukseen liittyen. Tarkastuksella asianosaiselle on, kerrottava tarkastuksen tavoitteista, sen suorittamisesta ja jatkotoimenpiteistä. Tarkastus on suoritettava aiheuttamatta tarkastuksen kohteelle tai sen haltijalle kohtuutonta haittaa.

Tarkastaja laatii tarkastuksesta kirjallisen tarkastuskertomuksen, josta käy ilmi tarkastuksen kulku ja tarkastajan tekemät keskeiset havainnot. Tarkastuskertomus annetaan tiedoksi tarkastuksessa läsnäoloon oikeutetulle asianosaiselle.

Tarkastusten avuksi voidaan laatia muistilista tarkastuksen helpottamiseksi. Pääsääntöisesti kohteissa tarkastetaan:

- Lupamääräysten noudattaminen
- Toiminnassa tapahtuneet muutokset
- Lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden muutokset
- Toimialakohtaiset erityispiirteet (esim. eläinsuojat: lannankäsittely ja varastointi, polttoaineiden varastointi, jätevesien käsittely)

7.2 Ympäristönsuojelulain mukaisten ilmoitusten valvonta

Meluilmoituksissa on usein kyse lyhytaikaisista toimenpiteistä, jolloin valvontaviiranomaisen mahdollisuudet puuttua tilanteeseen ovat rajallisia. Käytännössä pystytään lähinnä käyttämään kehotuksia tai erityisen merkittävän haitan ollessa kyseessä välittömiä hallintopakon keinoja (välitön määräys tai välitön keskeyttäminen). Etenkin virka-ajan ulkopuolella myös poliisilla on mahdollisuus puuttua toimintaan. Myös muiden, kun ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien laitosten on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle onnettomuudesta, toimintahäiriöstä tai muusta ennakoimattomasta tilanteesta, josta saattaa aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa tai poikkeuksellinen jätehuoltotilanne.

Poikkeuksellinen tilanne vaatii usein tarkastuksen tekemistä tilanteen selvittämiseksi, jo ennen kuin ilmoituksen johdosta voidaan tehdä päätöstä.

Koeluonteisten toimintojen valvonnassa noudatetaan luvanvaraisen toiminnan valvonnasta annettuja ohjeita. Koetoiminnan tarkastustarpeen määrittämisessä otetaan huomioon koetoiminnan ajallinen kesto sekä koetoimintaan liittyvät ympäristöriskit. Toiminta pyritään tarkastamaan koetoiminnan aikana ainakin kerran.

7.3 Tarkastus onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa

Lainsäädäntö sisältää säännöksiä tilanteisiin, joissa valvontaviranomaisen on ryhdyttävä välittömiin valvontatoimiin. Näissä tilanteissa voidaan antaa määräyksiä tai keskeyttää toiminta välittömästi. Välittömät valvontakeinot ovat aina luonteeltaan väliaikaisia ja ne viedään viranomaisen käsiteltäväksi viivytyksettä.

Valvontaviranomaisella on, havaittuaan lainvastaisen tilanteen, lakisääteinen velvollisuus tutkintapyyntöön tekemiseen. Poliisin kannalta on olennaista, että tutkintaa päästään suorittamaan mahdollisimman nopeasti tilanteen tultua viranomaisen tietoon. Samalla voidaan varmistua, ettei valvontatoimenpiteillä hankaloiteta poliisin työtä. Tutkintapyyntöön tekeminen ei varsinaisesti sisällä mitään viranomaisratkaisua ja se on luonteeltaan usein rinnastettavissa välittömiin hallinnollisiin toimenpiteisiin. Kyse on käytännössä valvonnassa havaittujen tietojen toimittamisesta poliisiviranomaiselle sen velvollisuuksien hoitamista varten eli tavallaan asian siirtämisestä toimivaltaiselle viranomaiselle.

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 169 §:n mukaan, jos onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aiheutta olettava, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää muuta ympäristönsuojelulain (527/2014) 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua seurausta tai sen vaaraa, valvontaviranomaisen on tarkastettava toiminta tai selvítettävä asia muulla asianmukaisella tavalla. Jos samanaikaisesti on vireillä toimintaa koskeva lupa-asia, on tarkastus tai selvitys tehtävä mahdollisuuksien mukaan ennen lupa-asian ratkaisemista.

Onnettomuuksien, poikkeustilanteiden ja ympäristövahinkojen johdosta tapahtumapaikalla suoritetaan pääsääntöisesti aina tarkastus. Erilaisten poikkeustilanteiden arvioinnissa ja jälkihoidossa voi olla mukana useita eri viranomaisia.

7.4 Raporttien sekä suunnitelmien ja selvitysten tarkastaminen ja hyväksyminen

Toiminnanharjoittajilta saadut raportit (vuosiyhteenvedot, velvoitetarkkailut, häiriötilanneraportit ym.) tarkistetaan ja ympäristöluvassa määrätty selvitykset ja suunnitelmat sekä toiminnan lopettamista koskevat selvitykset hyväksytään. Tarpeen mukaan raporteista pyydetään lisäselvityksiä. Tarkkailumääräyksiä tai hyväksytyä suunnitelmaa voidaan tarvittaessa muuttaa luvan tai suunnitelman voimassaolosta huolimatta.

7.5 Tarkastusten maksullisuus

Valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkistuksista ja muusta ohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta sekä tarkastuksista, jotka ovat tarpeen Ympäristönsuojelulain (527/2014) 175 tai 176 §:ssä tarkoitettun kiellon tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi taikka 181 §:ssä tarkoitettun toiminnan keskeyttämisen valvomiseksi peritään maksu Luumäen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen taksan mukaisesti.

Ympäristönsuojeluviranomaisen maksut perustuvat määräaikaistarkastuksen ja hallintopakon valvonnan keskimääräiseen omakustannusarvoon. Mikroyrityksiltä perittävässä maksuissa huomioidaan toiminnan laajuus ja luonne samoin, jos toiminnanharjoittajan asemassa on sellainen luonnollinen henkilö, joka ei harjoita taloudellista toimintaa.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen asian käsittelyn omakustannusarvo (vuonna 2017) on 50 € tunnilta.